

DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.42.21028>

УДК 17.023.36+124.2+[7.038.6-027.37]:004.89(045)

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПОПУЛЯРНОЇ КУЛЬТУРИ: КОДУВАННЯ КУЛЬТУРНИХ СМИСЛІВ У НАЦІОНАЛЬНИХ КОНТЕКСТАХ

Інна Гурова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

inna_hurova@knu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-9709-7405>

Анотація. Здійснено культурологічний аналіз ролі генеративного штучного інтелекту в сучасній популярній культурі як інструмента перекодування смислів, а не автономного суб'єкта творчості. Популярну культуру розглянуто як форму постмодерної творчості «знизу», у межах якої аудиторія виступає співтворцем культурних значень. На основі теорії кодування/декодування С. Голла проаналізовано механізми первинного та вторинного кодування цифрових продуктів. Порівняльний аналіз західного та українського контекстів виявив різні національні моделі цифрової творчості: візуально-гібридну та музично-нарративну, пов'язану з реактуалізацією поетичного канону.

Ключові слова: штучний інтелект, популярна культура, цифрова творчість, кодування смислів, національно-культурні моделі цифрової творчості, культурна інтенція, цифрова культура, цифрова творчість.

Вступ

Сучасний цифровий світ переживає фундаментальні трансформації, пов'язані з широким розповсюдженням генеративного штучного інтелекту (ШІ) у різних царинах культурної практики. І хоча питання впливу ШІ на творчість і творчі індустрії активно обговорюється в науковому дискурсі в контексті художніх практик, креативного сектору та культурних індустрій загалом, воно досі залишається недостатньо осмисленим з огляду на аналіз специфіки національних моделей цифрової творчості у популярній культурі.

Наукова проблема полягає в тому, що у науковому полілозі ШІ часто фігурує або як незалежний «автор», який нібито продукує творчі форми, або як абстрактна технологія, що змінює індустріальну логіку культурного виробництва. Однак такі підходи недостатньо беруть до уваги людську інтенцію, інтерпретацію смислів та механізми кодування/декодування, які суттєві для функціонування популярної культури як постмодерного феномену культуротворення «знизу», у межах якої зростає роль аудиторії у творенні культурних значень. Цього недостатньо, зокрема, у зв'язку із зародженням практик, що реагують на культурну спадщину в нових цифрових формах.

Теоретичний контекст проблеми можна пов'язати з класичними підходами в культурології, зокрема з ідеєю популярної культури як відкритого простору смислотворення, де аудиторія не пасивна, а активна, що значною мірою впливає на процес творення культурних значень. Такий підхід було закладено в межах культурних студій, що розглядають культуру як процес, у якому смисли виробляються у взаємодії між культурними практиками, технологіями і соціальними контекстами (Гурова 2022).

Останні наукові дослідження у вітчизняній культурології певним чином фокусуються на ролі ШІ у культурному середовищі. Наприклад, розглядається феномен «культури ШІ» в контексті трансформації цифрового суспільства, що охоплює широкий спектр соціокультурних наслідків (Антіпіна 2024; Волинець 2023; Капустін 2025; Колесник 2024; Кметюк та ін. 2025). Окремі культурологічні студії наголошують на тому, що участь ШІ у творчих процесах формує нові етичні, авторські та смислові виклики, зокрема у

музичному мистецтві та збереженні культурної спадщини (Трач 2021; Садовенко 2024).

У міжнародній науковій спільноті також спостерігається зростання інтересу до природи генеративних технологій як культурних артефактів та їхнього місця в системі широких соціокультурних відносин. Часом штучний інтелект розглядається як «культурний артефакт», що потребує антропологічної та культурологічної інтерпретації, а не лише технічного опису (Діл 2022; Івчевіч і Грандінетті 2024; Рой 2025; Раммал та ін. 2025).

Попри наявність робіт, що обговорюють ШІ у контексті креативних практик, залишається недостатньо дослідженим питання чинників культурної специфіки, які впливають на способи кодування і прочитання цифрових культурних продуктів, створених з використанням генеративних моделей. Саме це дає підстави для постановки актуальної наукової проблеми – визначити механізми, за допомогою яких генеративний ШІ моделює процеси культурної творчості, не підміняючи, а трансформуючи людське авторство і виявляючи національно зумовлені моделі цифрової творчості в різних культурних контекстах. Такий контекст дає змогу поєднати структурно-теоретичні перспективи кодування / декодування з специфічними практиками цифрової творчості сучасної популярної культури, створеними як у глобальному, так і в українському культурному середовищі – що стає предметом подальшого аналізу цієї статті.

Мета та завдання дослідження

Мета статті – аналіз генеративного штучного інтелекту як інструмента сучасної популярної культури, що трансформує способи реалізації культурної інтенції та кодування смислів, а також виявлення національно зумовлених моделей цифрової творчості в різних культурних контекстах.

Завдання роботи полягає такі:

- 1) розкрити специфіку сучасної популярної культури як простору цифрової творчості та співучасті;
- 2) схарактеризувати генеративний штучний інтелект як інструмент реалізації культурної інтенції, а не як автономного суб'єкта творчості;
- 3) виявити національно зумовлені моделі кодування смислів у зарубіжних та українських зразках популярної цифрової творчості, зокрема

відмінності між візуальними та музично-пісненими формами.

Методологія дослідження

Методологічним підґрунтям аналізу сучасної популярної культури в умовах використання генеративного штучного інтелекту слугує концепція кодування/декодування, запропонована британським культурологом С. Голлом, теорія учасницької культури Г. Дженкінса. У межах цих засад культура постає не як лінійний процес передавання готових смислів від автора до аудиторії, а як складний і багаторівневий процес виробництва, циркуляції та інтерпретації значень, що завжди відбувається в конкретному соціокультурному контексті.

Результати дослідження

У сучасному культурному просторі популярна культура дедалі більше постає не як продукт масового тиражування стандартизованих смислів, а як динамічна форма постмодерної культури за активної участі аудиторії у процесі повсякденної творчої взаємодії користувачів із медіасередовищем. На відміну від класичного розуміння масової культури як інструмента індустрії розваг, популярна культура XXI ст. функціонує як поле відкритого символічного обміну, у якому виробництво культурних значень розподілене між великою кількістю учасників. Постмодерний характер популярної культури виявляється у фрагментарності, інтертекстуальності, гібридності та множинності інтерпретацій. У такій перспективі культурний продукт перестає бути завершеним ієрархічно впорядкованим повідомленням і набуває статусу відкритого знакового конструкту, що постійно переосмислюється у процесі взаємодії з аудиторією.

Однією з визначальних рис сучасної популярної культури є зміна ролі аудиторії. Споживач культурних продуктів перестає бути пасивним реципієнтом і набуває ролі активного співтворця смислів. Ця трансформація була концептуалізована Г. Дженкінсом у межах теорії учасницької (партисипативної) культури (Jenkins 2006). Дослідник визначає її як культурний контекст, що характеризується заохоченням до створення й поширення власних культурних продуктів, а також відчуттям значущості індивідуального внеску учасників у спільний комунікативний простір. Учасницька культура – це культура, «у якій існують відносно низькі бар'єри для художнього самовираження та громадянської участі, сильна підтримка створення і поширення власних робіт, а також переконання учасників, що їхній внесок має значення» (Дженкінс та ін. 2009, 3). У межах такої логіки аудиторія не лише інтерпретує повідомлення, а й активно модифікує, реміксує та переосмислює їх, створюючи нові культурні форми на основі вже наявних. Згідно з С. Голлом, комунікація складається з двох взаємопов'язаних, але не тотожних етапів – кодування та декодування. Кодування передбачає формування повідомлення з використанням певних культурних кодів, тоді як декодування означає процес його інтерпретації реципієнтом. Водночас значення не є автоматично закладеним у повідомлення і не

гарантує однозначного прочитання. Як наголошує С. Голл, «перш ніж повідомлення може справити «ефект», воно має бути сприйняте як осмислений дискурс і відповідним чином декодоване» (Голл 1980, 130).

Особливо показовими в цьому контексті є практики цифрової творчості, що виникають на перетині аматорських ініціатив, фанатських спільнот і повсякденних комунікативних практик. Г. Дженкінс показує, що, зокрема, фанатські та мережеві спільноти здатні трансформувати споживання медіа у процес продукування нових текстів і культурних практик, унаслідок чого користувачі стають одночасно читачами й виробниками культури. Такі практики демонструють, що сучасна популярна культура формується не лише через інституційні механізми культурних індустрій, а й через горизонтальні мережі взаємодії, у яких користувачі виступають одночасно авторами, інтерпретаторами й поширювачами смислів. Культурологічні дослідження цифрового мистецтва також підкреслюють, що сенси та значення твору формуються не лише на етапі його створення, а й у процесі взаємодії з аудиторією. У статті «Artificial Intelligence in Art: Bridging the Gap Between Automation and Human Expression» автори наголошують, що культурна цінність творів, створених із залученням ШІ, залежить не лише від авторів, а також від здатності глядача чи слухача надавати їм сенс і вступати з ними у взаємодію (Rammal, Nejase and Takach 2025). Така позиція співзвучна з моделлю кодування/декодування С. Голла, відповідно до якої значення остаточно формується в акті інтерпретації споживачами культурних продуктів.

Отже, сучасна популярна культура може бути визначена як простір розподіленої цифрової творчості, у межах якого виробництво культурних значень здійснюється колективно, а процеси споживання і творення доповнюють один одного. Саме в цьому середовищі виникають нові форми культурної участі, що готують ґрунт для використання генеративного штучного інтелекту як інструмента реалізації людської культурної інтенції та подальшої трансформації способів сенсотворення.

Важливою тезою теорії кодування/декодування є відсутність необхідної відповідності між закодованим і декодованим смислом. С. Голл підкреслює, що «закодоване значення і декодоване значення можуть не збігатися; між ними не існує «безпосередньої ідентичності»» (Голл, 1980, 136). У контексті сучасної популярної культури, що розгортається в цифровому середовищі, модель С. Голла набуває особливої актуальності. Генеративний штучний інтелект у цій перспективі не може розглядатися як автономний автор культурного продукту. Натомість він функціонує як технічний інструмент перекодування смислів, первинно сформульованих людиною – носієм культурної інтенції, пам'яті та національно зумовлених кодів. Як зазначено у статті І. Антіпіної «...культурологічна цінність творів, створених ШІ, залежить від

здатності глядача чи слухача надавати сенс і взаємодіяти з мистецтвом» (Антіпіна 2024, 82).

У межах сучасної цифрової популярної культури використання генеративного штучного інтелекту актуалізує питання про нові способи кодування культурних смислів. Процес використання генеративного штучного інтелекту в цифровій творчості можна інтерпретувати як специфічну форму кодування, у межах якої людина задає тематику, жанр, стилістику, мову, емоційний реєстр і культурні маркери майбутнього продукту. Саме на цьому етапі відбувається ключове сенсотворення, оскільки формулювання запиту до ШІ відображає систему цінностей і уявлень суб'єкта. Генерація контенту за допомогою штучного інтелекту, своєю чергою, забезпечує технічну реалізацію заданих кодів, не продукуючи самостійного смислового наміру.

Обговорення

Важливого значення набуває етап вторинного кодування, який здійснюється людиною під час відбору, редагування та поширення згенерованого контенту в цифровому середовищі. У результаті культурний продукт постає як наслідок багаторівневого процесу взаємодії людської інтенції, алгоритмічних можливостей і соціальних умов декодування. Окрему увагу дослідники приділяють гібридному характеру творчості, створеної за участю алгоритмічних систем. М. Алаеддін і А. Таннурі зазначають, що генеративні моделі здатні комбінувати різні стилістичні традиції, створюючи нові жанрові конфігурації. Така практика відповідає постмодерній логіці цитування, змішування та стилістичного колажу, характерній для сучасної популярної культури (Alaeddine and Tannoury, 2021).

Одним із ключових елементів цього процесу стає промпт – текстовий, візуальний або мультимодальний запит користувача до генеративної системи. З культурологічної перспективи промпт доцільно розглядати не як суто технічну інструкцію, а як форму кодування культурної інтенції, що визначає смислові, жанрові та стилістичні параметри майбутнього цифрового продукту.

Застосування теорії кодування/декодування С. Голла (Голл 1973) дає можливість інтерпретувати промпт як первинний етап комунікативного процесу, у межах якого суб'єкт культури здійснює відбір і поєднання культурних кодів. Формулюючи запит до генеративного штучного інтелекту, користувач оперує мовою, символами, жанровими очікуваннями та естетичними уявленнями, які соціально й культурно зумовлені. Отже, саме людина виконує функцію кодування, тоді як алгоритмічна система лише матеріалізує закладені в запиті параметри.

Сучасні культурологічні дослідження також засвідчують зміщення ролі людини у творчому процесі під впливом технологій штучного інтелекту. Зокрема, Ю. Трач підкреслює, що в умовах активного впровадження ШІ у мистецьку практику змінюється розподіл функцій між людиною і машиною: «виконання та фізичну реалізацію проекту можна “перекласти” на штучний інтелект,

саме нові ідеї стають основною рушійною силою розвитку мистецтва... А виконання рутинних операцій, аналіз великих даних тощо – справа машин, які виконують цю роботу краще за людину» (Трач 2021, 170). У цьому контексті генеративний штучний інтелект не може бути розглянутий як автономний суб'єкт культурного виробництва. Він не продукує власної культурної інтенції, а працює в межах заданих рамок, визначених користувачем. Як слушно пише І. Шевель: «Вплив чат-ботів і ШІ на соціальну взаємодію визначається їхньою здатністю імітувати людську комунікацію, проте це викликає занепокоєння щодо втрати автентичності спілкування та можливого зростання залежності від автоматизованих рішень» (Шевель 2025, 238). Отже, штучний інтелект постає не автономним суб'єктом творчості, а технологічним інструментом, здатним перевернути на себе технічні й аналітичні аспекти художнього виробництва. Натомість сфера задуму, концептуалізації та смислотворення залишається за людиною, що особливо важливо у контексті популярної культури як простору «низової» цифрової творчості. Так, саме промпт, створений людиною, фіксує намір, ціннісні орієнтири й очікування автора, тоді як результат генерації є технічною відповіддю на закодоване повідомлення. Відповідно, культурний смисл виникає не в момент генерації, а в процесі взаємодії між людським задумом, алгоритмічною реалізацією та подальшим декодуванням результату аудиторією.

Такий підхід узгоджується з логікою учасницької культури Г. Дженкінса, де споживачі медіаконтенту активно залучені до процесів творення і переосмислення культурних значень. Використання генеративного штучного інтелекту розширює інструментарій цієї участі, але не змінює її принципової сутності: користувач залишається носієм смислової ініціативи. Водночас концепція продюседжу А. Брунса дає змогу розглядати результати генерації як відкриті культурні об'єкти, що можуть бути змінені, доповнені або переінтерпретовані як самим автором запиту, так і ширшою цифровою спільнотою (Bruns 2008).

Важливо зазначити, що промпти формулюються в межах конкретних національних і культурних традицій. Вибір мови запиту, тематичних акцентів, жанрових форм і символічних образів відображає специфіку культурної пам'яті та домінуючі моделі сенсотворення. У цьому сенсі промпт може бути розглянутий як маркер національно зумовлених кодів, які впливають на характер цифрової творчості навіть у глобалізованому алгоритмічному середовищі.

Отже, промпт постає як ключова ланка у процесі кодування популярних цифрових культурних продуктів, створених за допомогою генеративного штучного інтелекту. Саме на цьому етапі відбувається поєднання людської культурної інтенції, колективного досвіду та технологічних можливостей, що визначає смисловий потенціал результату. Таке розуміння дає змогу розглядати генеративний штучний інтелект не як суб'єкт культури, а як інструмент трансформації способів

реалізації авторства та сенсотворення в сучасній популярній культурі.

У сучасних дослідженнях креативного штучного інтелекту домінує підхід, відповідно до якого ШІ розглядається не як автономний автор, а як інструмент розширення людських творчих можливостей. Так, за даними Ж. Івчевіч і М. Грандінетті, він не заміщає смислотворення людини, а працює в межах заданих промптів і ціннісних орієнтирів користувача (Івчевіч, Грандінетті 2024). Творчість у культурологічному розумінні передбачає наявність інтенції, ціннісного вибору та смислового наміру, які формуються в межах людського досвіду, пам'яті та соціалізації. Алгоритмічні системи не мають власної культурної пам'яті, життєвого досвіду або здатності до ціннісного самовизначення. Їхня робота ґрунтується на статистичному опрацюванні великих масивів даних і відтворенні ймовірнісних зв'язків між знаковими елементами. Так, зокрема, Т. Кметюк та ін. вказують на те, що «штучний інтелект неспроможний створити щось принципово нове в мистецтві музики, оскільки його продукування ґрунтується на мільйонах прикладів музики, написаної людьми» (Кметюк та ін. 2025, 1194). Відповідно, результат генерації є не проявом автономної творчості, а технічною реконфігурацією наявних символічних структур. Алгоритм не створює нові культурні коди з нуля, а комбінує, трансформує та відтворює вже наявні стилістичні, жанрові та образні моделі, створені людьми. Процес генерації можна розглядати як багаторівневе перекодування: від перетворення текстового запиту на набір параметрів до синтезу візуального, аудіального чи вербального результату, що відповідає заданим характеристикам. Вирішальним у цьому процесі залишається людський чинник, адже саме користувач визначає тему, емоційний реєстр, культурні маркери, мовні особливості та естетичні орієнтири майбутнього продукту. Отже, культурна інтенція передує технологічній реалізації й задає межі можливих варіацій результату. Генеративна система є інструментом матеріалізації наміру, а не його джерелом. З позицій теорії кодування/декодування це означає, що штучний інтелект функціонує як проміжна ланка між етапом первинного кодування, здійсненого людиною, і подальшим декодуванням культурного продукту аудиторією. Алгоритмічне оброблення не усуває соціальної природи смислу, оскільки значення формується в процесі інтерпретації та внесення результату в комунікативний обіг.

Важливо також звернути увагу на те, що використання генеративного штучного інтелекту не ліквідує колективний характер популярної культури, а навпаки – посилює його. Згенерований контент зазвичай підлягає подальшому редагуванню, адаптації, реміксуванню та поширенню, тобто вноситься в ті самі механізми мережевої взаємодії, які характерні для учасницької культури. Як наслідок – смисл культурного продукту формується не на рівні алгоритму, а в процесі соціальної циркуляції.

Отже, генеративний штучний інтелект доцільно визначати як технологію перекодування, що розширює інструментарій сучасної популярної культури, але не замінює людського авторства. Його функція полягає у трансформації способів матеріалізації культурної інтенції, пришвидшенні виробництва знакових форм і розширенні можливостей колективного сенсотворення. Таке розуміння допомагає уникнути технодетерміністських інтерпретацій і розглядати цифрову творчість як результат взаємодії людських смислів, культурних традицій і алгоритмічних інструментів.

У процесі цифрової творчості за участю генеративного штучного інтелекту важливу роль відіграє етап вторинного кодування, що відбувається після отримання згенерованого результату. На цьому етапі людина здійснює відбір, редагування та поширення контенту, надаючи йому завершеної культурної форми та визначаючи контекст його циркуляції. *«Штучний інтелект, чат-боти та мова емоді формують нові моделі культурної комунікації, однак їхній вплив на соціальність зумовлений не самими технологіями, а способами їхнього використання людиною»* (Шевель 2025, 240).

Порівняльний аналіз західного та українського контекстів використання генеративного штучного інтелекту в популярній культурі допомагає виявити відмінності не на рівні технології, а на рівні створення концепції та способів кодування смислів.

У західному цифровому середовищі домінує модель стилістичної гібридизації. Первинне кодування здійснюється через гру з формою, цитування, інтертекстуальні алюзії та візуальні експерименти. Промпт у цій моделі переважно задає естетичні параметри («у стилі...», «як у фільмі...», «поєднання жанрів...»), а генеративний ШІ функціонує як механізм комбінування культурних кодів. Смысл формується у процесі мережевої циркуляції зображень, їхнього реміксування та мімізації. Декодування часто має варіативний характер і передбачає іронічне або опозиційне прочитання. Серед найвідоміших прикладів роботи з алгоритмами – система Midjourney, яка створює складні, емоційні візуальні образи на основі лише текстових запитів. Її поява стала точкою відліку для нового покоління художників, які використовують нейромережі як матеріал для мистецтва. Ці інструменти не просто генерують зображення – вони створюють цілі світи, які раніше існували лише у свідомості людини. Сучасні художники отримують можливість експериментувати з формою, кольором і атмосферою, немов працюючи з живою сутністю, здатною навчатися і змінюватися (AI-арт як нова...2026). Капустін пише: «ШІ дає змогу створювати твори, які реагують на взаємодію з глядачами. Наприклад, інтерактивні інсталяції в музеях, де зображення змінюються залежно від рухів або емоцій відвідувачів, стають популярними завдяки можливостям штучного інтелекту» (Капустін 2025, 107). Інший приклад, коли художник Рефік Анадол у своїй інсталяції «Unsupervised» (Музей сучасного мистецтва, Нью-Йорк, 2022–2023)

використав ШІ для переосмислення історії сучасного мистецтва, навчаючи його на основі колекції музею. Твір поєднував ці дані зі змінами світла й звуку у вестибюлі, рухом відвідувачів та даними про погоду (Діл 2022), створюючи динамічну інсталяцію, неможливу без ШІ.

У західній моделі переважає відкрите поле інтерпретацій, що відповідає плюралістичній структурі постмодерної культури. У ній популярна цифрова творчість тяжіє до деконструкції авторитетних форм, гри з культурними символами та естетичної експериментальності. В українській моделі, навпаки, генеративний ШІ часто інтегрується у процес консолідації та символічної підтримки спільноти. Декодування таких продуктів відбувається переважно у межах доміантного або узгодженого прочитання, оскільки аудиторія розділяє закладені ціннісні орієнтири.

Натомість в українському контексті спостерігається модель ціннісно-орієнтованого кодування. Промпти частіше містять не стилістичні, а смислові маркери (наприклад, «про боротьбу», «про незламність», «у стилі народної балади», «на слова Шевченка» тощо). Генеративний ШІ використовується як інструмент актуалізації вже наявних культурних кодів – передусім тих, що пов'язані з національною пам'яттю, історичним досвідом і музично-пісенною традицією (Українські пісні згенеровані ШІ 2025). У випадку реактуалізації поетичного канону первинне кодування закладене в тексті класиків, а цифрове оброблення спрямоване на його медіальне переосмислення без руйнування смислового ядра.

З позиції теорії С. Голла можна стверджувати, що в обох контекстах процес кодування залишається людським за своєю природою. Алгоритм не формує ідеологічної позиції повідомлення – він лише реалізовує структурно задані параметри. Водночас саме культурне середовище визначає, які коди активуються в процесі створення продукту і які моделі декодування стають доміантними.

Отже, порівняння засвідчує, що генеративний штучний інтелект не уніфікує культурні практики, а вбудовується у вже наявні національні моделі сенсотворення. Технологія залишається універсальною, проте способи її застосування відображають культурні пріоритети суспільства. Якщо у західному контексті ШІ сприяє розширенню простору стилістичної гри, то в українському – стає інструментом реактуалізації канону та зміцнення символічної єдності.

Таким чином, аналіз підтверджує, що генеративний ШІ в сучасній популярній культурі функціонує як технологія перекодування, а не як автономний суб'єкт творчості. Його участь трансформує способи реалізації культурної інтенції, але не підміняє людського авторства. Національні культурні традиції визначають характер первинного кодування, траєкторії перекодування та моделі декодування цифрових продуктів, створених за допомогою алгоритмічних інструментів.

Висновки

Здійснено культурологічний аналіз ролі генеративного штучного інтелекту в сучасній популярній культурі з акцентом на його функціонуванні як інструмента перекодування, а не автономного суб'єкта творчості. Дослідження дає можливість сформулювати такі узагальнення.

По-перше, сучасна популярна культура постає як форма постмодерної культури «знизу», у якій аудиторія виконує роль активного співтворця смислів. Цифрове середовище розширює можливості колективного сенсотворення, а генеративний ШІ інтегрується у цей процес як технологічний інструмент реалізації культурної інтенції користувача.

По-друге, генеративний штучний інтелект не підміняє людське авторство, а трансформує механізми його здійснення. Кодування смислів відбувається на рівні формулювання промпту, вибору стилістичних і тематичних параметрів, а також у процесах вторинного кодування – відбору, редагування та поширення цифрового продукту. Алгоритм виконує функцію технічної реалізації закладених людиною смислових структур.

По-третє, застосування теорії кодування/ декодування С. Голла дало змогу інтерпретувати цифрову творчість за участю ШІ як багаторівневий процес, у межах якого первинне кодування, алгоритмічне перекодування та аудиторне декодування утворюють єдину комунікативну модель. Національні культурні контексти визначають характер доміантних кодів і моделі їхнього прочитання.

По-четверте, порівняльний аналіз засвідчив наявність різних національно зумовлених моделей цифрової творчості. У західному культурному просторі домінує візуально-образна модель, орієнтована на стилістичну гібридизацію, інтертекстуальність та іронічну гру з культурними формами. В українському контексті переважає музично-пісенна модель, пов'язана з актуалізацією національної пам'яті, реактуалізацією поетичного канону українських класиків та емоційною консолідацією спільноти.

По-п'яте, практика музичної інтерпретації української класики за допомогою генеративного ШІ демонструє специфічний механізм цифрової реактуалізації культурної спадщини. Технологія в цьому разі не деконструє канон, а сприяє його медіальному переосмисленню та інтеграції у простір сучасної популярної культури.

Отже, генеративний штучний інтелект у сучасній популярній культурі функціонує як універсальна технологія, що вбудовується у вже наявні національні моделі сенсотворення. Він трансформує способи реалізації культурної інтенції, але не усуває людського суб'єкта з процесу творення смислів. Національні культурні традиції визначають характер кодування цифрових продуктів і траєкторії їхнього декодування, що підтверджує збереження культурної специфіки в умовах глобалізованого цифрового середовища.

Список літератури

1. Антіпіна І. Штучний інтелект як інструмент трансформації культурологічних ідей. *Часопис Національної*

музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2024. № 3 (64). С. 74–90. DOI: 10.31318/2414-052X.3(64).2024.314744.

2. Гурова І. В. Цифрові технології та їх вплив на трансформацію популярної культури. *Культурологічний альманах*. 2022. № 2. С. 20–22. DOI: 10.31392/cult.alm.2022.2.5.

3. Капустін П. Р. Штучний інтелект та генеративне мистецтво: синтез технологій і творчості. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. № 1. С. 104–109. DOI: 10.32782/uad.2025.1.10.

4. Садовенко О. О. Музична генерація ШІ: культурні наслідки перетину трансформаційних технологій з людською креативністю. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2024. Вип. 28. С. 135–142. DOI: 10.34079/2226-2830-2024-14-28-135-142.

5. Трач Ю. В. Штучний інтелект як інструмент творення та аналізу творів мистецтва. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2021. № 22. С. 164–173.

6. Українські пісні згенеровані ШІ. Хіти 2025. Топова музика. YouTube, 2025. URL: <https://surl.li/fufiras> (дата звернення: 20.01.2026).

7. Шевель І. Культура штучного інтелекту, чат-ботів та емоції як новий етап культурної комунікації в цифрову епоху: їхній вплив на соціальність і пов'язані суперечності. *Культурно-мистецькі та освітні практики*. 2025. № 45. С. 234–245. DOI: 10.31866/2410-1311.45.2025.325062.

8. AI-арт як нова форма творчості: межа між автором і алгоритмом. *Life Art Gallery*. 2026. URL: <https://life-art.com.ua/ai-art-yak-nova-forma-tvorchosti-mezha-mizh-avtorom-i-algoritmom/> (дата звернення: 20.01.2026).

9. Alaeddine M., Tannoury A. Artificial Intelligence in Music Composition. *Proceedings of the 17th IFIP International Conference on Artificial Intelligence Applications and Innovations (AIAI)*, Hersonissos, Crete, Greece, June 2021. P. 387–397. URL: <https://inria.hal.science/hal-03287663/document> (дата звернення: 20.01.2026).

10. Bruns A. *Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Prodisage*. New York: Peter Lang, 2008. 418 p.

11. Diehl T. MoMA's daydream of progress. 2022. 15 December. URL: <https://www.nytimes.com/2022/12/15/arts/design/refik-anadol-unsupervised-moma-review.html> (дата звернення: 20.01.2026).

12. Hall S. Encoding and decoding in the television discourse. *CCCS Stencilled Occasional Papers*. 1973. No. 7. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies.

13. Hall S. Cultural Studies: Two Paradigms. *Media, Culture & Society*. 1980. Vol. 2. No. 1. P. 57–72.

14. Ivcevic Z., Grandinetti M. Artificial intelligence as a tool for creativity. *Journal of Creativity*. 2024. Vol. 34. Article 100079. DOI: 10.1016/j.yjoc.2024.100079.

15. Jenkins H. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press, 2006. 368 p.

16. Jenkins H. *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century* / R. Purushotma, M. Weigel, K. Clinton, A. J. Robison. Cambridge, MA: The MIT Press, 2009. 145 p.

17. Kmetiuk T., Demianets I., Beskorsyi V., Toloshniak N., Husar D. From Vinyl Records to Algorithms: How Streaming and AI Are Changing the Music World. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 2025. Vol. 7 (S11). P. 1187–1204. DOI: <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7iS11.384>.

18. Rammal H., Hejase H. J., El Takach A. Artificial Intelligence in Art: Bridging the Gap Between Automation and Human Expression. *Asian Journal of Social Science Studies*. 2025. Vol. 10. No. 1. DOI: 10.20849/ajss.v10i1.1485.

19. Roe J. Generative AI as Cultural Artifact: Applying Anthropological Methods to AI Literacy. *Postdigital Science and Education*. 2025. Vol. 7. P. 1107–1124. DOI: 10.1007/s42438-025-00547-y.

References

1. Antipina, Inna. 2024. "Shtuchnyi intelekt yak instrument transformatsii kulturolohichnykh idei" [Artificial Intelligence as a Tool for Transforming Cultural Ideas]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho* [Journal of the National Music Academy of Ukraine named after P. I.

Tchaikovsky] 3 (64): 74–90. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314744](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314744).

2. Hurova, Inna. 2022. "Tsyfrovi tekhnologii ta yikh vplyv na transformatsiiu populiarnoi kultury" [Digital Technologies and Their Impact on the Transformation of Popular Culture]. *Kulturolohichnyi almanakh* [Culturological Almanac] 2: 20–22. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.2.5>.

3. Kapustin, Pylyp. 2025. "Shtuchnyi intelekt ta heneratyvne mystetstvo: syntez tekhnologii i tvorchosti" [Artificial Intelligence and Generative Art: A Synthesis of Technologies and Creativity]. *Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs* [Ukrainian Art Studies Discourse] 1: 104–109. <https://doi.org/10.32782/uad.2025.1.10>.

4. Sadovenko, Olha. 2024. "Muzychna heneratsiia Shl: kulturni nasliedky peretynu transformatsiinykh tekhnologii z liudskoiu kreatyvniatu" [AI Music Generation: Cultural Consequences of the Intersection of Transformational Technologies with Human Creativity]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu* [Bulletin of Mariupol State University] 14 (28): 135–142. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2024-14-28-135-142>.

5. Trach, Yuliia V. 2021. "Shtuchnyi intelekt yak instrument tvorennia ta analizu tvoriv mystetstva" [Artificial Intelligence as a Tool for Creating and Analyzing Works of Art]. *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviiti* [Culture and Art in the Modern World] 22: 164–173.

6. "Ukrainski pisni zhenerovani Shl. Khity 2025. Topova muzyka." 2025. YouTube video. <https://surl.li/fufiras>. Accessed January 20, 2026.

7. Shevel, Inna. 2025. "Kultura shtuchnoho intelektu, chat-botiv ta emodzi yak novyi etap kulturnoi komunikatsii v tsyfrovi epokhu: yikhni vplyv na sotsialnist i poviazani superechnosti" [The Culture of Artificial Intelligence, Chatbots, and Emojis as a New Stage of Cultural Communication in the Digital Age: Their Impact on Sociality and Related Contradictions]. *Kulturno-mystetski ta osviti praktky* [Cultural, Artistic, and Educational Practices] 45: 234–245. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.45.2025.325062>.

8. "AI-art yak nova forma tvorchosti: mezha mizh avtorom i alhorytmom" [AI Art as a New Form of Creativity: The Boundary Between Author and Algorithm]. 2026. *Life Art Gallery*. <https://life-art.com.ua/ai-art-yak-nova-forma-tvorchosti-mezha-mizh-avtorom-i-algoritmom/>. Accessed January 20, 2026.

9. Alaeddine, Mincer, and Anthony Tannoury. 2021. "Artificial Intelligence in Music Composition." In *17th IFIP International Conference on Artificial Intelligence Applications and Innovations (AIAI)*, Hersonissos, Crete, Greece, June 2021, 387–397. <https://inria.hal.science/hal-03287663/document>. Accessed January 20, 2026.

10. Bruns, Axel. 2008. *Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Prodisage*. New York: Peter Lang.

11. Diehl, Travis. 2022. "MoMA's Daydream of Progress." *The New York Times*, December 15, 2022. <https://www.nytimes.com/2022/12/15/arts/design/refik-anadol-unsupervised-moma-review.html>. Accessed January 20, 2026.

12. Hall, Stuart. 1973. *Encoding and Decoding in the Television Discourse*. *CCCS Stencilled Occasional Papers*, no. 7. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies, University of Birmingham.

13. Hall, Stuart. 1980. "Cultural Studies: Two Paradigms." *Media, Culture & Society* 2 (1): 57–72.

14. Ivcevic, Zorana, and Mike Grandinetti. 2024. "Artificial Intelligence as a Tool for Creativity." *Journal of Creativity* 34 (2): 100079. <https://doi.org/10.1016/j.yjoc.2024.100079>.

15. Jenkins, Henry. 2006. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press.

16. Jenkins, Henry, Ravi Purushotma, Margaret Weigel, Katie Clinton, and Alice J. Robison. 2009. *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Cambridge, MA: MIT Press.

17. Kmetiuk, Taras, Ihor Demianets, Valerii Beskorsyi, Nataliia Toloshniak, and Dzvinia Husar. 2025. "From Vinyl Records to Algorithms: How Streaming and AI Are Changing the Music World." *International Journal on Culture, History, and Religion* 7 (S11): 1187–1204. <https://doi.org/10.63931/ijchr.v7iS11.384>.

18. Rammal, Hasan, Hussin J. Hejase, and Ali El Takach. 2025. "Artificial Intelligence in Art: Bridging the Gap Between

Automation and Human Expression.” *Asian Journal of Social Science Studies* 10 (1): 1. <https://doi.org/10.20849/ajsss.v10i1.1485>.

19. Roe, Jasper. 2025. “Generative AI as Cultural Artifact: Applying Anthropological Methods to AI Literacy.” *Postdigital*

Science and Education 7 (4): 1107–1124. <https://doi.org/10.1007/s42438-025-00547-y>.

Дата першого надходження: 08.02.2026.

Дата прийняття до друку: 25.02.2026.

Дата публікації: 21.04.2026.

Inna Hurova

GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A TOOL OF CONTEMPORARY POPULAR CULTURE: ENCODING OF CULTURAL MEANINGS IN NATIONAL CONTEXTS

Introduction. The rapid expansion of generative artificial intelligence (AI) has significantly transformed contemporary digital culture. While AI is often discussed either as an autonomous creative agent or as a technological tool reshaping cultural industries, less attention has been paid to its role within bottom-up popular culture and nationally conditioned models of meaning production. The problem addressed in the study concerns the cultural mechanisms through which generative AI participates in popular culture without replacing human authorship, instead transforming the processes of encoding and reinterpretation of meanings within specific cultural contexts. **The aim and tasks.** The aim of the article is to analyze generative AI as a tool of meaning re-encoding in contemporary popular culture and to identify nationally determined models of digital creativity. The tasks include conceptualizing popular culture as a participatory postmodern practice, applying Stuart Hall’s encoding/decoding theory to AI-assisted creativity, and examining mechanisms of primary and secondary encoding; and (4) conducting a comparative analysis of Western and Ukrainian user-generated digital practices. **Research methods.** The research is based on cultural analysis, comparative methodology, and interpretative analysis grounded in Stuart Hall’s encoding/decoding model. Case studies of user-generated AI content (visual memes and stylistic experiments in Western contexts; AI-assisted musical reinterpretations of Ukrainian poetic canon) serve as empirical material for examining national models of digital meaning production. **Research results.** The study demonstrates that generative AI functions primarily as a technological mediator rather than as an independent creative subject. Meaning is encoded at the level of prompt construction, stylistic selection, editing, and dissemination. The comparative analysis reveals two distinct national models. In Western digital culture, AI is predominantly used for visual hybridization, intertextual play, and stylistic experimentation. In contrast, Ukrainian digital practices emphasize musical and narrative forms rooted in cultural memory and the reactivation of poetic canon, reflecting a value-oriented model of encoding. These differences indicate that AI technologies integrate into pre-existing symbolic frameworks rather than homogenizing cultural expression. **Conclusions.** Generative AI transforms the modes of cultural production but does not eliminate human intentionality. National cultural traditions significantly influence encoding strategies and dominant decoding positions in AI-assisted popular culture. The findings confirm that digital technologies operate within culturally specific meaning-making systems, reinforcing rather than erasing national symbolic structures.

Keywords: artificial intelligence, popular culture, digital creativity, encoding of meanings, national cultural models, cultural intention, digital culture, digital creativity.

DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.42.21029>

УДК 32:316.3:322:2-78:355.098(045)

ТРАНСФОРМАЦІЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВІЙНИ: КОГНІТИВНІ Й ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Андрій Кобетяк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0001-6899-0571>

kobetiak@meta.ua

Анотація. Проаналізовано вплив пандемії COVID-19 та воєнних викликів на трансформацію масової свідомості в контексті поширення дистанційного навчання. Обґрунтовано, що освітній простір у кризових умовах набуває додаткових соціально-психологічних і когнітивних функцій. Установлено, що тривале функціонування онлайн-навчання в ситуації стресу зумовлює зміни когнітивних процесів, зокрема уваги, пам'яті та критичного мислення, що посилюються інформаційним переваженням. Виявлено також загострення гендерних нерівностей у доступі до ресурсів і розподілі соціальних ролей. Зроблено висновок, що дистанційне навчання водночас відображає та формує глибинні суспільні трансформації.

Ключові слова: масова свідомість, пандемія COVID-19, дистанційне навчання, воєнні виклики, блекаут, когнітивні трансформації, гендерні аспекти, соціальні нерівності, освітній простір, кризові умови.

Вступ

Пандемія COVID-19, що розпочалася у світі наприкінці 2019 р., стала однією з ключових кризових подій XXI ст., що не лише вплинула на здоров'я і соціальну сферу, але й радикально трансформувала суспільні комунікації, систему освіти, інформаційний ландшафт і механізми когнітивного функціонування масової свідомості. Поширення дистанційного навчання, мобілізація цифрових технологій та пов'язані з цим зміни соціальної взаємодії створили специфічні когнітивні та поведінкові виклики, що вимагають системного аналізу загроз і можливостей їх подолання.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що пандемічні та воєнні виклики виступають не лише як зовнішні обмежувальні чинники, але й як потужні каталізатори трансформації масової свідомості. Це проявляється у зміні моделей інформаційної поведінки, когнітивних стратегій сприйняття ризику, а також у структурних зрушеннях гендерних ролей у галузі освіти та пізнавальної діяльності. В умовах масштабної цифровізації освітнього процесу особливо важливо звернути увагу на те, як механізми гібридних впливів і технологічні інструменти експлуатують когнітивні вразливості та зміцнюють